

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Apvārsnis 2020”: ceļveži attiecībā uz sabiedrības novecošanu” (pašiniciatīvas atzinums)

(2012/C 229/03)

Ziņotāja: **Renate HEINISCH**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2011. gada 14. jūlijā nolēma sagatavot pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Apvārsnis 2020”: ceļveži attiecībā uz sabiedrības novecošanu”

(pašiniciatīvas atzinums).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 8. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 481. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 23. un 24. maijā (23. maija sēdē), ar 184 balsīm par, 3 balsīm pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Lai atrisinātu lielās problēmas un izmantotu ar demogrāfiskajām pārmaiņām saistītās turpmākās sociālās un saimnieciskās attīstības iespējas, Eiropas Savienības dalībvalstīm nākošajos gados būs jāsteno daudzi atbilstoši pasākumi dažādos līmeņos un dažādās jomās.

1.2 Koordinēti pētījumi, kas nodrošina stabilu pamatu plānošanai un lēmumu pieņemšanai, var būtiski sekmēt atbilstošu pasākumu īstenošanu reģionu, valstu un Eiropas līmenī.

1.3 EESK pilnībā atbalsta jau vairākkārt pausto viedokli, ka Eiropas pētījumiem sabiedrības novecošanas un demogrāfisko pārmaiņu jomā jābūt ilglaičīgiem, jāaptver dažādas disciplīnas, jāaptver dažādas valstis vai tie vismaz jāveic tā, lai tie būtu salīdzināmi.

1.4 Lai panāktu Eiropā veiktās pētniecības izcilību, būtisks priekšnosacījums ir arī atbilstoša infrastruktūra un integrēta pētniecības darbību koordinācija. Centralizēta koordinācija ir arī vajadzīga, lai varētu izstrādāt budžetu un sadalīt līdzekļus. Komiteja tāpēc iesaka izveidot Eiropas Gerontoloģijas centru, kas varētu veikt koordināciju.

1.5 Ceļveži attiecībā uz ilgtermiņa pētniecības programmu izstrādi ir lietderīgi instrumenti, lai noteiktu turpmākās pētniecības prioritātes. Jaunākajos ceļvežos, kas attiecas uz sabiedrības novecošanu un demogrāfiskajām pārmaiņām, jau minēti svarīgi aspekti, kuri saistīti ar programmu “Apvārsnis 2020”⁽¹⁾.

1.6 Komiteja atzinīgi vērtē to, ka Astatās pētniecības un izstrādes pamatprogrammas daļā “Sabiedrības problēmu

risināšana” noteikta pētniecības prioritāte “Veselība, demogrāfiskās pārmaiņas un labklājība”⁽²⁾.

1.7 Komiteja iesaka līdztekus jaunākajos ceļvežos un programmā “Apvārsnis 2020” minētajām jaunajām pētniecības prioritātēm Eiropā veikt pētījumus arī daudz novatoriskākās un, iespējams, problemātiskākās sabiedrības novecošanas un demogrāfisko pārmaiņu jomās. Te jāmin tādas tēmas kā veselības saglabāšana un rehabilitācija, darba dzīves pagarināšana, cilvēku rosināšana pašiem uzņemties atbildību un justies līdzatbildīgiem par savas dzīves veidošanu, mācība, kā pagarināt mūžu, tehnikas nozīmes palielināšanās dažādās dzīves jomās un Eiropas sabiedrībā risināmās problēmas, kuras radījušas demogrāfiskās, sociālās un tehnoloģiskās pārmaiņas.

2. Pamatojums / Vispārīgas piezīmes

2.1 Lai atrisinātu problēmas un izmantotu iespējas, kas saistītas ar demogrāfiskajām pārmaiņām, turpmākajos gados būs steidzami jānodrošina stingrs pamats, kas ļaus plānot stratēģiskas nozīmes pasākumus un lemt par to īstenošanu. Mums īpaši vajadzīgi atbilstoši pētījumi, lai varētu izveidot šādu pamatu. Iepriekšējos gados īstenoja Eiropas pētniecības programmu, piemēram, Piektās, Sestās un Septītās pētniecības pamatprogrammas⁽³⁾, kopīgās programmas “Interaktīva automatizēta dzīvesvide”⁽⁴⁾ (AAL JP)⁽⁵⁾, Konkurētspējas un inovāciju pamatprogrammas (CIP)⁽⁶⁾ un ERA-Net darbības rezultāti skaidri liecina par pētniecības lietderību. Tāpēc pētniecība var būtiski sekmēt ar demogrāfiskajām pārmaiņām saistīto problēmu risināšanu un šo pārmaiņu sniegto priekšrocību izmantošanu reģionu, valstu un Eiropas līmenī.

⁽²⁾ Skatīt 1. zemsvītras piezīmi.

⁽³⁾ OV L 26, 1.2.1999., 1. lpp., OV L 232, 29.8.2002., 1. lpp., OV L 412, 30.12.2006., 1. lpp., kā arī OV C 65, 17.3.2006., 9. lpp.

⁽⁴⁾ <http://www.aal-europe.eu>.

⁽⁵⁾ Skatīt <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/1726&format=HTML&aged=1&language=LV>

⁽⁶⁾ OV L 310, 9.11.2006., 15. lpp. un OV C 65, 17.3.2006., 22. lpp.

⁽¹⁾ COM(2011) 809 final.

2.2 Ceļveži (*roadmaps*) ir lietderīgs līdzeklis, lai izstrādātu pētniecības programmas ilgākam laikam. Tie ļauj analizēt turpmāk iespējamās attīstības tendences vai scenārijus, norādīt uz nepieciešamību veidot saikni starp dažādām disciplīnām, apzināt sadarbības partnerus un dalībniekus, analizēt politiskās rīcības jomas un finansēšanas iespējas un izstrādāt procesu un rezultātu ieviešanas stratēģijas.

2.3 Pēdējos gados daudzās jomās ir izstrādāti un izmantoti ar pētniecību saistīti ceļveži. No daudziem jaunajiem valstu un starptautiskajiem ceļvežiem šajā atzinumā minēsim tikai dažus, piemēram, Šveices ceļvedi "Pētniecības infrastruktūra" (7), Vācijas Izglītības un pētniecības ministrijas projektu "Ceļvedis "Vides tehnoloģijas 2020" " (8), ASV republikāņu ceļvedi "Amerikas nākotne" (9), Eiropas pētniecības telpas ceļvežus, kas attiecas uz ēku energoefektivitātes paaugstināšanu (10), pētniecības ceļvedi "Virtual Physiological Human-Future and Emerging Technologies(VPH-FET)" (11).

2.4 Izstrādātajos ceļvežos, kas attiecas uz turpmāko pētniecību un inovāciju sabiedrības novecošanas un demogrāfisko pārmaiņu jomā, galvenā prioritāte ir visdažādākie veselības aspekti. Te jāmin ar Eiropas projektiem saistītie ceļveži "Future BNCI: Future Directions in Brain/Neuronal Computer Interaction (BNCI) Research (2010–2011)"; DIAMAP: "Road Map for Diabetes Research in Europe (2008–2010)"; WhyWeAge: "A road map for molecular biogerontology (2008–2010)" (12), kā arī valstīs izstrādātie ceļveži, piemēram, Vācijas federālās valdības ceļvedis "Pētniecības programma veselības jomā" (13).

2.5 Arī tajos ceļvežos, kas attiecas uz novecošanu un demogrāfiskajām pārmaiņām un aptver plašāku jautājumu loku, piemēram, saistībā ar Eiropas projektu FUTURAGE izstrādātajā ceļvedī "A Road Map for Ageing Research" (14) un saistībā ar projektu BRAID izstrādātajā ceļvedī "Bridging Research in Ageing and ICT Development (2010–2012)" (15) noteikts, ka pētniecības prioritātes ir arī veselības aspekti. FUTURAGE ceļvedī minētas trīs ar veselību saistītas prioritātes: "Healthy Ageing for More Life in Years", "Maintaining and Regaining Mental Capacity" un "Biogerontology: from Mechanisms to Interventions" (16). BRAID projektā noteikta prioritāte "Health and Care in Life".

(7) Šveices Konfederācija, Konfederācijas Iekšlietu departaments, Valsts izglītības un pētniecības sekretariāts, Valsts pētniecības nodaļa, 2011. gads, "Schweizer Roadmap für Forschungsinfrastrukturen". Lejupielāde: http://www.sbf.admin.ch/htm/dokumentation/publikationen/forschung/11.03.30.NFO.RoadmapForschungsinfrastrukturen_d.pdf

(8) Schippl, J. un līdzautori: "Roadmap Umwelttechnologien 2020 — Endbericht". Karlsrūe: Karlsrūes Pētniecības centrs. 2009. gads (Karlsrūes Pētniecības centra zinātniskie ziņojumi 7519).

(9) <http://www.roadmap.republicans.budget.house.gov>.

(10) <http://www.eracobuild.eu>.

(11) https://www.biomedtown.org/biomed_town/VPHFET.

(12) <http://future-bnci.org>; <http://www.diamap.eu>; <http://www.roamer-mh.org>; <http://www.whyweage.eu>.

(13) Federālās izglītības un pētniecības ministrijas padome "Pētniecība veselības jomā" (izdevējs), 2007. gads: "Roadmap für das Gesundheitsforschungsprogramm der Bundesregierung". Bonna/Berlīne: Federālā izglītības un pētniecības ministrija.

(14) <http://futurage.group.shef.ac.uk/road-map.html>.

(15) <http://www.braidproject.eu>.

(16) "The Future of Ageing Research in Europe. A Road Map."

2.6 Komisija iecerējusi, ka publiskā un privātā sektora partnerība un publiskā–publiskā sektora partnerība (17) ir papildu līdzekļi, ko varētu izmantot, lai risinātu aktuālās sociālās problēmas (18). Īpaši kopīgo ierosmju piemēri ir "Eiropas partnerības inovācijas jomā", tostarp Eiropas Inovācijas partnerības aktīvām un veselīgām vecumdienām (19), Eiropas digitalizācijas programma (20), kopīgās plānošanas ierosme "Ilgāks mūžs, labāka dzīve — ar demogrāfiskajām pārmaiņām saistītās iespējas un problēmas" (21), kā arī plānotā programma "Apvārsnis 2020" (22).

2.7 Neraugoties uz šīm vajadzīgajām un svarīgajām iecerēm veidot partnerības pētniecības un inovācijas jomā, steidzami jāīsteno tālejošāki pētniecības pasākumi. Pasaule, sabiedrība, tehnika, medicīna un cilvēki, kas noveco, nepārtraukti mainās. Tāpēc visu laiku ir vajadzīgi jauni pētījumi, lai ar atbilstošiem (politiskiem) pasākumiem varētu savlaicīgi pielāgoties jaunajiem apstākļiem un reaģēšana uz attīstības tendencēm nebūtu novēlota.

2.8 EESK tāpēc atzinīgi vērtē to, ka Eiropas Komisija atbalsta kopīgās plānošanas ierosmes un centienus izstrādāt ceļvežus turpmākajai pētniecībai sabiedrības novecošanas un demogrāfisko pārmaiņu jomā (23), un pauzt gandarījumu par to, ka programmas "Apvārsnis 2020" daļā "Sabiedrības problēmu risināšana" (24) noteikta pētniecības prioritāte "Veselība, demogrāfiskās pārmaiņas un labklājība".

3. Īpašas piezīmes

3.1 Vajadzīgā infrastruktūra

3.1.1 Jau ilgu laiku izskan viedoklis, ka Eiropā veiktajiem pētījumiem jābūt ilglaicīgiem, jāaptver dažādas disciplīnas, jāaptver dažādas valstis vai tie vismaz jāveic tā, lai tie būtu salīdzināmi (25). Šajā atzinumā vēlreiz norādām, ka pilnībā atbalstām šo viedokli. Pats par sevi saprotams, ka salīdzinošajā pētniecībā ir jāievēro attiecīgie strukturālie nosacījumi.

3.1.2 Ar sabiedrības novecošanu saistītajā pētniecībā arī jāiesaista visas ieinteresētās personas, kas iesaistītas šī jautājuma risināšanā. Te jāmin biologi, sociologi un citu dzīvības zinātņu pētnieki, inženieri un dizaineri, ražotāji un pakalpojumu sniedzēji, tautsaimniecības un pilsoniskās sabiedrības pārstāvji

(17) Kā publiskā–publiskā sektora partnerības piemēri tiek minēti arī ERA-NET un ERA-NET Plus, ierosmes saskaņā ar 185. pantu un kopīgā plānošana (*joint programming*). Pētniecības un izstrādes jomā, piemēram, publiskā un privātā sektora partnerības ir kopīgās tehnoloģiju ierosmes un "Nākotnes internets".

(18) Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai (COM(2011) 572 final, 21.9.2011.).

(19) Skatīt IP/10/1288.

(20) Skatīt IP/10/581, MEMO/10/199 un MEMO/10/200.

(21) Skatīt <http://www.jp-demographic.eu>.

(22) MEMO-11-435.

(23) Skatīt arī OV C 132, 3.5.2011., 39. lpp., COM(2010) 546 galīgā redakcija.

(24) COM(2011) 809 final.

(25) Skatīt arī OV C 74, 23.3.2005., 44. lpp.

un, īpaši svarīgi, paši vecāka gadagājuma cilvēki. Tāpēc atzinīgi vērtējama iecere integrēt dažādos Eiropas finansēšanas instrumentus (*ERA-Net*, *ERA-Net Plus*, *INNOVA* un *PRO INNO*) un izveidot elastīgāku *ERA-Net* instrumentu, lai vienkāršotu attiecīgo ieinteresēto personu līdzdalību.

3.1.3 Lai Eiropas pētniecības telpā panāktu Eiropas pētniecības izcilību, būtisks priekšnosacījums ir arī atbilstoša infrastruktūra un integrēta pētniecības darbību koordinācija. Centralizēta koordinācija ir arī vajadzīga, lai varētu izstrādāt budžetu un sadalīt līdzekļus. Tā noteikti neaizstās pētniecības pasākumus valstu līmenī. Taču jācenšas panākt pēc iespējas lielāku atsevišķo valstīs veikto pētniecības darbību atbilstību, lai varētu salīdzinoši analizēt un novērtēt rezultātus. Komiteja tāpēc iesaka izveidot Eiropas Gerontoloģijas centru, kas varētu veikt koordināciju.

3.2 Turpmāk veicamie pētījumi

3.2.1 Līdztekus minētajām vispārējām vajadzībām jānorāda uz tematiskām jomām, kurās turpmāk jāveic aktīva pētniecība. Pašlaik saskaramies ne tikai ar līdz šim nepieredzētām demogrāfiskām pārmaiņām, bet arī tehnikas attīstību, kas ilgākā laikā var mainīt sabiedrības dzīvi, veselības aprūpi un mūsu attieksmi pret vidi.

3.2.2 Veselības saglabāšana

Pirmajā lielajā pētniecības jomā būtu jāaptver visi jautājumi, kas saistīti ar veselības saglabāšanu, jo fiziskā un garīgā veselība ir svarīgākie priekšnosacījumi, lai cilvēks vecumā varētu pats uzņemties atbildību un dzīvot aktīvi. Pētījumos būtu jāmeklē atbildes, piemēram, uz šādiem jautājumiem:

- Kā, jau sākot ar bērnību, cilvēkus varētu rosināt izvēlēties veselīgu dzīvesveidu?
- Kādas stratēģijas vajadzīgas, lai panāktu mērķtiecīga atbalsta sniegšanu un profilakses pasākumu plašu īstenošanu?
- Kuras pasaulē lietotās ārstniecības un rehabilitācijas metodes ir īpaši efektīvas? Kurās jomās vērojama atpalcība vai jāveic papildu pētījumi un izstrāde?
- Kā var palielināt pacientu izpratni?
- Kā var novērst vai vismaz savlaicīgāk diagnosticēt un ārstēt pārrobežu veselības apdraudējumus, retas slimības, hroniskas slimības, demenci un citas neirodeģeneratīvās slimības?
- Jāturpina pētīt medikamentu iedarbība un to mijiedarbība, ja tos lieto gados vecāki cilvēki, jo īpaši gados vecākas sievietes. Līdz šim medikamentus galvenokārt izmēģina gados jaunāki cilvēki, bet tos galvenokārt lieto gados vecāki cilvēki.

— Jāuzsver hronisku sāpju ietekme uz gados vecāku cilvēku veselības stāvokli un jo īpaši tas, kā varētu mazināt ES gados vecāko iedzīvotāju sāpes/slikto labsajūtu.

— Līdz šim maz pētīts ir alkoholisms un narkomānija vecumdienās, to cēloņi un ar alkohola un narkotiku lietošanu saistītās fiziskās, psihiskās un sociālās sekas.

3.2.3 Aktīvās darba dzīves pagarināšana

Tā kā iedzīvotāju vecuma struktūrā notiek pārmaiņas un vidējais mūža ilgums pieaug, noteikti jāpanāk, ka cilvēki strādā ilgāk. Tāpēc pētījumos būtu jāmeklē atbildes, piemēram, uz šādiem jautājumiem:

- Kāds ir darba ņēmēju viedoklis par elastīgāku pieeju pensionēšanās vecuma noteikšanai? Kas ietekmē attiecīgā cilvēka viedokli (piemēram, darba veids / sociālās labklājības priekšnosacījumi / reģionālie apstākļi utt.)?
- Kādi ar izglītību un profilaksi saistītie pamatnosacījumi ir jārada, lai varētu nodrošināt un palielināt elastību pensionēšanās vecuma noteikšanā? Kāda pieredze uzkrāta citās valstīs, un vai to var izmantot?

— Kā būtu jāpielāgo darbavietas, jāorganizē darba laiks un jāmazina slodze, lai darba ņēmēji varētu pagarināt darba ņēmēju aktīvās darba dzīves posmu? Kāda nozīme šā mērķa sasniegšanā ir tehniskiem jauninājumiem?

— Kādas iespējas pilsoniskās sabiedrības aktivitātes veicināšanai uzņēmumi izmanto vai varētu izmantot, lai pilsoniskās sabiedrības aktivitāti veicinātu jau profesionālās darbības laikā? Kāda pieredze uzkrāta dažādās valstīs?

3.2.4 Dzīvot patstāvīgi, pašiem uzņemties atbildību un justies līdzatbildīgiem par savas dzīves veidošanu

Tā kā gados jaunu cilvēku skaits samazinās, gados vecākiem cilvēkiem būs mazāk iespēju saņemt atbalstu. Tādēļ gados vecākiem cilvēkiem turpmāk pašiem būs jāuzņemas lielāka atbildība par patstāvības saglabāšanu un līdzdalību sabiedrības dzīvē. Šajā jomā veikto pētījumos būtu jāmeklē atbildes, piemēram, uz šādiem jautājumiem:

- Kāda dažādās valstīs ir izpratne par gados vecāko cilvēku patstāvību un kā tā ietekmē sistēmu pūliņus atbalstīt un veicināt attiecīgu dzīvesveidu?
- Kāda dažādās valstīs ir izpratne par gados vecāko cilvēku līdzatbildību (piemēram, par nākamajām paaudzēm, vidi) un kā tā ietekmē sistēmu pūliņus atbalstīt un veicināt attiecīgu dzīvesveidu? Kā gados vecākie cilvēki organizē savu dzīvi un kā viņi organizē centienus sniegt kaut ko savas paaudzes pārstāvjiem un jaunākajām paaudzēm? Ko viņi dara, lai palīdzētu līdzcilvēkiem un kopienai, kurā viņi dzīvo, un saudzētu vidi?

- Kāds vietējā līmeņa atbalsts veicinātu šādu patstāvīgu dzīves organizēšanu? Pētījumos šis jautājums jāanalizē, aplūkojot līdzīgas struktūras (vietējās pašvaldības, reģionus).
- Kopumā jāatzīmē, ka pētījumos būtu jāaplūko dažādas, bet līdzīgas struktūras (piemēram, dažādu valstu pilsētas un lauku teritorijas), lai noskaidrotu, kā vietējās pašvaldības varētu veicināt gados vecāku cilvēku aktīvu un atbildīgu dzīvesveidu, piemēram, īstenojot dažāda vecuma cilvēku interesēm atbilstošu pilsētvides, mājokļu un transporta politiku.
- Kā varētu veidot un atbalstīt “gādīgas kopienas”, kas liecina par atbildības uzņemšanos? Kāda jau pašlaik ir ģimeņu, pilsoniski aktīvu cilvēku un profesionāli nodarbinātu cilvēku sadarbība aprūpes jomā (piemēram, to personu aprūpē, kas slimo ar hroniskām slimībām vai demenci)? Kā šādas kopienas var atbalstīt, izmantojot tehniskās palīdzības sistēmas? Kāda ir uzņēmumu attieksme pret šādu kopienu vajadzībām? Kādas ir līdzatbildības izpausmes dažādās valstīs? Kā šīs “gādīgās kopienas” saistītas ar valstu sociālo politiku un sociālās struktūras plānošanu vietējās pašvaldībās?
- Kādi mājokļi un dzīves veidi — atkal jāsalīdzina dažādu valstu pieredze — ir piemēroti gados vecākiem cilvēkiem, jo īpaši tiem, kas dzīvo vientuļi vai slimo ar demenci, un kādu pieredzi varētu izmantot citviet?

3.2.5 Izglītība

Pašlaik ir atzīts, ka novecojošā sabiedrībā katram cilvēkam ir jānodrošina visu mūžu. Tāpēc pētījumos būtu jāmeklē atbildes, piemēram, uz šādiem jautājumiem:

- Kā mūžizglītība var kļūt par mācīšanos, kas nodrošina ilgu mūžu?
- Kādas izglītības iespējas, līdztekus profesionālai tālākizglītībai, ir jānodrošina novecojošai sabiedrībai? Kādas iespējas varētu veicināt aktīvu mācīšanos?
- Kādas īpašas izglītības iespējas vajadzīgas cilvēkiem, kas vēlas veikt brīvprātīgo darbu?
- Kā estētiskā izglītība var sekmēt gados vecāko cilvēku kognitīvo un emocionālo spēju saglabāšanu un radošumu? Ko var secināt, ja salīdzinām attiecīgās izglītības iespējas dažādās valstīs?
- Kāda ir dažādu izglītības iestāžu (universitāšu, tautas augstskolu utt.) loma centienos uzlabot dažādas prasmes, piemēram, izmantot jaunās tehnoloģijas, veikt brīvprātīgo darbu un nodrošināt aprūpi, nodot sociālās un profesionālās zināšanas utt.?

3.2.6 Tehnikas nozīmes palielināšanās visās dzīves jomās

Ļoti maz pētīts, kāda ietekme ilgākā termiņā būs tam, ka visās sociālajās jomās palielinās tehnikas nozīme un jāizmanto tehniskas sistēmas, lai atbalstītu gados vecāko cilvēku centienus dzīvot patstāvīgi, būt aktīviem un iesaistīties. Tāpēc pētījumos steidzami būtu jāmeklē atbildes, piemēram, uz šādiem jautājumiem:

- Kādi tehniskie un organizatoriskie, kā arī ar lēmumu pieņemšanu un izpratnes palielināšanu saistīti pasākumi būtu jāveic, lai, cenšoties uzlabot veselības aprūpi, efektīvi un ētikas normām atbilstoši varētu izmantot iespējas, ko paver teleuzraudzības, televeselības un telerehabilitācijas pakalpojumi?
- Kādas organizatoriskās, tiesiskās, ar datu aizsardzību saistītās un ētiskās prasības ir jāievēro vietējā, reģionālā, valstu un Eiropas līmenī, lai organizētu un regulētu šādu sistēmu visaptverošu ieviešanu?
- Kā ilgākā termiņā tehnisko sistēmu plašāka izmantošana ietekmēs attiecības starp gados vecākiem cilvēkiem un viņu piederīgajiem, ārstiem un pacientiem, aprūpējamām personām un (profesionāliem vai citiem) aprūpētājiem?
- Maz pētītas arī psiholoģiskās, sociālās un ētiskās sekas, kas saistītas ar arvien biežāk veikto sensoru un citu tehnisku ierīču implantāciju cilvēka ķermenī. Kā šīs iespējas ietekmē, pirmkārt, attiecīgo personu pašvērtējumu un identitāti un, otrkārt, sabiedrības attieksmi pret slimībām, veselību vai invaliditāti?

Maz arī zināms par iespējām izmantot tehniskus līdzekļus, piemēram, mūziku un apgaismojumu, lai emocionāli palīdzētu cienīga dzīves noslēguma posmā.

3.2.7 Eiropas sabiedrība nākotnē

Pēdējai pētniecības jomai jāaptver visi jautājumi, kas saistīti ar pašreizējām un turpmākajām pārmaiņām Eiropas sabiedrībā. Attiecīgie pētniecības temati skar, piemēram, attieksmi pret novecošanu, kultūras atšķirības, nevienādo pieredzi un Eiropā pastāvošo dzīves apstākļu atšķirības:

- Kādi demogrāfisko pārmaiņu apstākļos ir dažādu Eiropas valstu iedzīvotāju priekšstati par aktīvām vecumdienām un vecumu? Kā apmaiņa starp valstīm var ietekmēt centienus panākt, ka attieksme pret gados vecākiem cilvēkiem ir patiesāka un nav balstīta uz aizspriedumiem?
- Kā cilvēki noveco dažādās kultūrās, kuru arvien lielākā daudzveidība izpaužas dalībvalstīs? Kāda attiecīgajā kultūrā ir nāves, slimību un nāves nozīme? Kā var organizēt pieredzes apmaiņu, kas veicina savstarpēju sapratni un bagātināšanos?

- Kāda nozīme novecošanas procesā dažādās kultūrās ir mūzikai un vizuālai mākslai? Kādi ir gūtie secinājumi un kā panākt, ka pozitīvo pieredzi var izmantot arī citi?
- Tā kā pieaug vidējais mūža ilgums un notiek straujas sociālas un tehnoloģiskas pārmaiņas, arvien palielinās gan dažādu paaudžu pārstāvju, gan vienas paaudzes pārstāvju pieredzes atšķirības. Kā šīs atšķirības varētu mazināt? Kā šajos apstākļos nodrošināt savstarpēju sapratni un mācīšanos?
- Līdzīgi jautājumi rodas saistībā ar pastāvošajām — daļēji pat pieaugošajām — dzīves apstākļu atšķirībām starp Eiropas valstīm un atšķirībām attiecīgo valstu teritorijā.
- Vēl nav arī izpētīts, kā valstīs vērojamā dažādā attieksme pret nāvi ietekmē indivīdu un sabiedrību kopumā. Tieši novecojošā sabiedrībā būtu jāanalizē šis jautājums un iespējamās sekas, kas var būt ar to saistītas.

Briselē, 2012. gada 23. maijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON
